

אוריינטליזם, ג'אפוניזם, פרימיטיביזם ויתר ה"איזם"

0821-3724-01

סמסטר ב', 4 ש"ס

סוג המסגרת: סמינר

דואר אלקטרוני: markus@post.tau.ac.il

שם המרצה: ד"ר רות מרקוס

טלפון: 6992477

שעות קבלה:

לפי תאום בדוא"ל מראש

תאור הקורס

הסיומת "איזם" באה לציין סגנון אמנותי מערבי שמנכס לעצמו מאפיינים מתרבות חוץ-מערבית. תופעה זו הפכה לדומיננטית לאורך המאה ה-19, שבה יתרכז הסמינר, אם כי נדון גם בדוגמאות מאוחרות יותר, כי התופעה ממשיכה ומקבלת יתר תוקף בעידן הגלובאליזם. בתחילת המאה ה-19 מחפשים אמנים, מעצבים ואדריכלים השראה בנושאים ובמוטיבים דקורטיביים הלקוחים מהמזרח הקרוב, אך השימוש בהם הוא בעיקר צורני וחקייני, כשהוא מוטמע בתוך השפה המסורתית של האמנות המערבית (אוריינטליזם). במחצית השנייה של המאה ה-19, עקב המעבר מהתפיסה החזותית למושגית והיותור על תפיסת הציור כ"תמונת חלון", פונה האמנות המערבית אל האמנויות החוץ-מערביות, במטרה להיעזר בהן ליצירת שפה אמנותית חדשה שתתאים לתפיסת המציאות החדשה. בתחילה הם פונים אל המזרח הרחוק (ג'אפוניזם), לאחר מכן אל האמנות האוקיאנית, ובתחילת המאה העשרים אל האמנות האפריקאית ואמנויות שבטיות אחרות (פרימיטיביזם).

Orientalism, Japonisme, Primitivism and other "ism"

The suffix "ism" ("isme" in French) marks a western artistic style which appropriates characteristics from non-western cultures. This phenomenon was dominant in the 19th century art, on which the seminar will focus, but we shall also discuss later examples, since it continues in the 20th century until today - the era of Globalism.

At the beginnings of the 19th century artists, designers and architects looked for inspiration in the Near East, copying objects, motives and decorations as background to their fantasy on the Orient, while assimilating them in the western artistic language (Orientalism).

On the second part of the 19th century, because of the shift from the perceptual to the conceptual art, artists were looking for a new non-mimetic artistic language. At first they were influenced by the cultures of the Far East, mostly the Japanese (Japonisme) and then they looked for inspiration in Tribal cultures, first in Oceanic and later in the African (Primitivism).

דרישות הקורס, רפרטים ועבודות

- א. נוכחות חובה בכל הקורסים. התלמיד לא יקבל ציון לאחר היעדרות של יותר משני מפגשים.
- ב. קריאת חובה (ראו רשימה בהמשך)
- ג. כל התלמידים ירצו בכתה במשך הסמסטר הרצאה אחת (רפרט), על נושא שיבחר מתוך רשימת הנושאים. הרפרט יהיה הרחבה של היעוץ ותוך כדי הרפרט יתקיים דיון על הנושא בהשתתפות פעילה שלי ושל כל התלמידים. הרפרטים יתחילו לאחר כחודש, אך כבר בשעורים הראשונים על כל תלמיד למסור לי בכתב **מספר נושאים** שמעניינים אותו ואני אבחר מתוכם נושא לרפרט, שישמש בסיס לעבודה שתוגש בסוף הסמינר. לכן רצוי להתחיל לחשוב על נושא ולקרוא חומר רקע עוד בחופשת הסמסטר.
- ד. לפני כל רפרט יתקיים אתי יעוץ.
- ה. בכל הרצאה חייב נותן הרפרט להעביר למרצה בדוא"ל את הרשימות הבאות, לפחות שבוע לפני מועד הרפרט, כדי שניתן יהיה להכניס אותן לאתר הקורס. לא ניתן יהיה להציג את הרפרט ללא הרשימות הנ"ל.

1. רשימת ספרים, מאמרים ומקורות אחרים בנושא. ניתן לכלול ברשימה ספרים שעדיין לא נקראו, ושיהוו חומר מחקר עתידי לעבודה הכתובה. הרשימה תיכתב על פי כל הכללים האקדמאים, עם כל הפרטים הנדרשים.
2. רשימת יצירות לניתוח ולהדגמה. גם כאן ניתן לכלול יצירות נוספות שתופעה רק בעבודה הכתובה. הרשימה תיכתב על פי כל הכללים האקדמאים, עם כל הפרטים הנדרשים.

מרכיבי הציון הסופי: 100% עבודה כתובה או רפרט כתוב.

כדי לעמוד בדרישות האקדמיות של הרפרט ושל העבודה, יש להיעזר בחוברת הדרכה לכתיבת עבודות (ראו באתר הקורס). **בנוסף על ההנחיות המצויות בחוברת ההדרכה, אחריהן יש לעקוב באדיקות, להלן הנחיות נוספות, שמיועדות גם לכותבי הרפרט:**

1. יש לכתוב באות קריאה של גופן דוד בגודל 12, או שווה ערך.
2. היקף העבודה עד 15 עמודים נטו והיקף הרפרט בכתב עד 5 עמודים נטו, מחוץ לרשימות ולתמונות.
3. ברפרט אין צורך בהערות שוליים והפניה למקורות, אלא אם מדובר בציטטה ישירה.
4. יש להגיש עבודה או רפרט כתוב עם יצירות **מודפסות** כדפי מידע, כ-6 עד 9 יצירות בעמוד. בנוסף יש לצרף **דיסק** עם המצגת, כאשר היצירות ממוספרות ומזוהות - מתחת לכל יצירה יש לכתוב פרטים מלאים שתואמים את רשימת היצירות.
5. על פי הנחיות הפקולטה אין תיקונים לאחר ההגשה. ההערות נועדות לעזור לכן להבא ולא במטרה לתקן את מה שכבר הוגש. אני מוכנה לקבל בדוא"ל עבודות גמורות לפני תאריך ההגשה, כדי לתקן ולהעיר ולאפשר לכם להגיש במועד עבודות טובות יותר.
6. את העבודות הסופיות יש להגיש למזכירות (לא להכניס לתא ולא לשלוח בדוא"ל).

נושאי הקורס

* יש לציין שחלק מנושאי הקורס יקבעו על פי הנושאים לרפרטים שיציעו התלמידים, במיוחד על אמנים עכשוויים.

- מבוא: משמעות ה"איזם" השונים, וכיצד היוו תשובה לחיפוש אחר שפה אמנותית חדשה במעבר מאמנות חזותית למושגית בסוף המאה ה-19.
- חדירת השפעות "אוריינטליסטיות" למערב תוך כדי המאה ה-18
- האוריינטליזם והרומנטיקה
- אוריינטליזם בציורי דלקרואה, אנגרה, ז'רום ואחרים
- חדירת ההשפעה יפנית למערב במאה ה-19
- ההבדל בין ג'אפוניזם וז'אפוניזרי
- אמני ההדפס היפני והשפעתם על אמני המערב: ואן גוך, גוגן, ואחרים
- הקשר בין הג'אפוניזם והארט-נובו
- חדירת השפעות האמנות הפרימיטיבית (האוקיאנית והאפריקאית) למערב במחצית שניה של המאה ה-19.

- הקשר לדרוויניזם ולקולוניאליזם ולתערוכות העולמיות.
- השפעות האמנות הפרימיטיבית על אמני המערב (גוגן, מאטיס, דרן, ולמנק ועוד).
- השפעות שונות במאה ה-20 ובתחילת הגלובליזציה.
- אמנים עכשוויים ששייכים לתרבויות חוץ מערביות ויוצרים במערב (אופילי, ינקה שוניברי ועוד).

קריאת חובה: *יתכן שבמהלך השעורים אפנה למאמרים או פרקים נוספים.

יוז, ר., *הלם החדש*, תל-אביב: הוצאת עם עובד, 1989. (בעברית או באנגלית)

Berger, K., *Japonisme in Western, Painting from Whistler to Matisse*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992.

Goldwater, R., *Primitivism in Modern Art*, Cambridge, Massachusetts and London: The Belknap Press of Harvard University Press (enlarged ed.), 1986.

Jullian, P. *The Orientalists: European Painters of Eastern Scenes*, Oxford: Phaidon, 1977.

Rubin, W. (ed.), *Primitivism in 20th Century Art: Affinity of the Tribal and the Modern*, vol I&II, New York: Museum of Modern Art, 1984.

קריאה מומלצת כללית:

מייזליש עמישי, ז., *אמנות בעידן הטכנולוגי*, תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1981.

מישורי, א., *תולדות האמנות – מבוא כללי*, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 2000.

סעיד, א., *אוריינטליזם*, תל אביב: עם עובד ספרית אופקים, 2000.

Hughes, R., *The Shock of the New*, McGraw Hill, 1990.

Wichmann, S. (director), *World Cultures and Modern Art* (The Encounter of 19th and 20th Century European Art and Music with Asia Africa, Oceania, Afro- and Indo-America) Cat Exh., Munich: Bruchman Pub., 1972.

אוריינטליזם

- Beaulieu, Jill and Mary Roberts (eds.), *Orientalism's Interlocutors : Painting, Architecture, Photography*, Durham : Duke University Press, 2002
- Benjamin, Roger, "Orientalism, Modernism and Indigenous Identity", Steve Edwards and Paul Wood (ed.), *Art of the Avant-Gardes*. New Haven: Yale University Press in association with The Open University, 2004.
- Benjamin, Roger (with an essay by David Prochaska), *Renoir and Algeria*, New Haven: Yale University Press; Williamstown, Mass.: Sterling and Francine Clark Art Institute, 2003.
- Crinson, Mark, *Empire Building: Orientalism and Victorian Architecture*, London: Routledge, 1996
- Davis, Christian, *Orientalists: Western Artists in Arabia, the Sahara, Persia and Laynfaroh*, 2006.
- Franklin Michael J. (ed.), *Romantic Representation of British India*, London-New York: Routledge, 2006.
- Jullian, Phillipe, *The Orientalists: European Painters of Eastern Scenes*, Oxford: Phaidon, 1977.
- Lemaire, Gerard George, *The Orient in Western Art*, H. F. Ullmann, 2008
- MacKenzie, J.M., *Orientalism: History, Theory and the Arts*, Manchester, Manchester University Press, 1995.
- Peltre, Christine, *Orientalism in Art*, Abbeville Press, 2005
- Stevens, A. M. (ed.), *The Orientalists: Delacroix to Matisse, European Painters in North Africa and the Near East*, London: Royal Academy of Arts, 1984.
- Turner, B.S., *Orientalism, Postmodernism and Globalism*, London: Routledge, 1994

ג'אפוניזם

- Ando, Hirochige. and R. Chiba (eds.), *Hiroshige's Tokaido in Prints and Poetry*, C.E Rutland: Tuttle Co., 1957 (1995?).
- Berger, K., *Japonisme in Western Painting from Whistler to Matis*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- Bicknell, Julian, *Hiroshige in Tokyo : the Floating World of Edo*, San Francisco: Pomegranate Artbooks, 1994.
- Gertner Zatlina, Linda, *Beardsley, Japonisme, and the Perversion of the Victorian Ideal*, Cambridge : Cambridge University Press, c1997
- Kodera, T., "Japan as Primitivistic Utopia: Van Gogh's 'Japonisme' Portraits", *Simiolus* (Netherlands), vol. 14, pt. 3-4, (1984), p. 189-208.
- Lambourn, L., *Japonisme: Cultural Crossings Between Japan and the West*, London: Phaidon, 2007.
- Nagata, S., *Hokusai: Genius of the Japanese Ukiyo-e*, Kodansha, 1999.
- Nochlin, L., "The Imaginary Orient", *Art in America*, Vol. 71, No.5-8, (May 1983).
- Ono, Ayako, *Japonisme in Britain : Whistler, Menpes, Henry, Hornel, and 19th century Japan* London, [England] ; New York, N.Y. RoutledgeCurzon, c2003
- Smith, H.D., *Hokusai: One Hundrend Views of Mt. Fuji*, Braziller, 1999.
- Wichmann, Sigfried, *Japonisme: The Japanese Influence on Western Art since 1858*, London: Thames & Hudson, 2007.

פרימיטיביזם

- ברקן, א., פרימיטיביזם, אידיאולוגיה ותשוקה בתרבות המודרנית, ירושלים: משרד הביטחון, 2001.
- גוגן, פ., נואה נואה, יומן טאהיטי, הוד השרון: הוצאת אסטרוטלוג, 1999.
- גוגן, פרא מתורבת, בנימינה: נהר ספרים, 2005
- מרקוס, ר., "קונסטנטין ברנקוזי", מבוא לספר: טרטיי פליאולוג, שיחות עם ברנקוזי, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, קו אדום אמנות, 2004.
- מרקוס, ר., "החזיון כמציאות ממשית בציורי גוגן", מותר 9, תל אביב: אוניברסיטת תל-אביב, 2001, עמ' 75-82.

- Agalidi, S., "Ernst Gombrich on Primitivism", *Images and Issues* (USA), vol 2, (Winter 1981-82) p. 39.
- Ashton D., "On the Epoch of Paradox: 'Primitivism' at the Museum of Modern Art", *Arts Magazine* (USA), vol 59, (Nov. 1984), p. 76-9.
- Bihalji-Merin, Oto and Nebojsa-Bato Tomasevic (eds), *World Encyclopedia of Naive Art: A Hundred Years of Naive Art*, London: Bracken Books, 1984.
- Boas, F., *Primitive Art*, (new Dover ed. with new index) New York: Dover, 1955.
- Bois, Y.A., "La pensee sauvage", *Art in America* (USA), vol. 73, pt. 4, (April 1985), p. 178-89 (in English).
- Braun, B., "Paul Gauguin's Indian Identity: How Ancient Peruvian Pottery Inspired His Art", *Art History*, vol. 9 (March 1986), p. 36-54.
- Callen, A., "The Unvarnished Truth: Mattness, Primitivsn and Modernity in French Painting, c. 1870-1907", *The Burlington Magazine*, vol. 136, (Nov. 1994), p. 738-46.
- Connelly, Frances Susan, *The Origins and Development of Primitivism in Eighteenth and Nineteenth-Century Europeam Art and Aesthetics*, Ann Arbor: U. M. I (University Microfilms International), 1990.
- Danto, A.C., "Gauguin's Tahitian Daze", *ArtNews* (USA), vol. 87, (Summer 1988), p. 128-32.
- Flam, J.D., "The Spell of the Primitive in Africa and Oceania Artists Founf a New Vocabulary" *Connoisseur*, vol. 214 Sept. 1984), p. 124-31.
- Foster, H., "The Primitive Unconscious of Modern Art", *Art in Modern Culture* (ed. by Francis Francsina and Jonathan Harris.), London: Phaidon, 1992.
- Goldwater R. *Primitivism in Modern Art* (enl. ed.), Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 1986.
- Harrison, Charles, Francis Francsina, Gil Perry : *Primitivism, Cubism, Abstraction*, New-Haven and London: Yale University Press and the Open University, 1993.
- Haxthausen, C.W., "Primitivism in Twentieth Century", *The Burlington Magazine*, vol 127, (May 1985), p. 325-7.
- Kerchache, J., *Art of Africa*, New York: H. N. Abrams, 1988.

Langhorne, E.L., "Pollock, Picasso and the Primitive", *Art History*, vol. 12, (March 1989), p. 66-92.

Leuzinger, E., *The Art of the Negro Peoples*, London: Methuen, 1960.

Linton R., *Arts of the South Seas*, New York: Museum of Modern Art (Simon and Schuster) 1946.

Leighten, P., "The White Peril and L'Art Negre: Picasso, Primitivism and Anticolonialism" (Summery in English), *Art Bulletin (USA)*, vol. 72, pt. 4, (Dec. 1990), p. 609-30.

Levin, G., "Primitivism in American Art: Some Literarry Parallels of the 1910s and 1920s", *Arts Magazine (USA)*, vol. 59, (Nov. 1984) p. 101-5.

Lloyd, J., *German Expressionism: Primitivism and Modernity*, New Haven: Yale University Press, 1991.

Lommel, Andreas, *Prehistoric and Primitive Man*, London: Hamlyn, 1966.

Lommel, Andreas, Luis Pericot-Garcia and John Galloway, *Prehistoric and primitive art*, London : Thames and Hudson, 1969

Lommel, Andreas, *Shamanism: The Beginnings of Art*, New York, McGraw Hill Books Co., 1967.

Lommel, Andreas, *Masks : their Meaning and Function*, New York : McGraw-Hill Book Co., 1972

Mckay, C., "Modernist Primitivism? The Case of Kandinsky", *Oxford Art Journal*, vol. 16, no. 2, (1993), p. 21-36.

Peterson, F. W., *Primitivism in Modern American Art*, Ann Arbor, Mich: University Microfilm International, 1984.

Price, S., *Primitive Art in Civilized Places*, Chicago: University of Chicago Press, 1989.

Redfield, R., *Aspects of Primitive Art*, New York: Museum of Primitive Art, 1959.

Rhodes, C., *Primitivism and Modern Art*, London: Thames and Hudson, 1994.

Samaltanos, K., *Apollinaire, Catalyst for Primitivism, Picabia and Duchapm*, Ann Arbor, Mich.: U M I Research Press, 1984.

Sayce R. U., *Primitive Arts and Crafts: An Introduction to the Study of Material Culture*, London: Hafner Pub. Co., 1963.

Solomon, Godeau, A., "Going Natives", *Art in America* (July 1989), pp. 118-128; 161.

Symposium on the Artist in Tribal Society (London 1957), New York: Free Press, 1961.

Thomas, Nicholas, *Oceanic Art*, London: Thames and Hudson, 1995.

Torgovnick, M., *Gone Primitive: Savage Intellectuals Modern Lives*, Chicago: University of Chicago Press, 1990.

Tylor, E. B. Sir, *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art and Custome*, London: (1871) Routledge/Thoemmes Press, 1994.

Wiedmann August K., *The German Quest for Primal Origins in Art, Culture and Polotics 1900-1933*, New York: Edwin Mellen Press , 1995.

Weinstein J., "German Expressionism: Primitivism and Modernity", *Art Bulletin*, vol. 75, (March 1993), p. 183-7. Wingert P. S., *Art of the South Pacifis Islands*, London: Thames and Hudson, 1953.

Wingert , P. S., *Primitive Art, its Traditions and Styles*, New York: Oxford University Press, 1962.

World Cultures and Modern Art (The Encounter of 19th and 20th Century European Art and Music with Asia Africa, Oceania, Afro- and Indo-America) Cat Exh., Munich: Bruchman Pub., 1972.